

بررسی روابط فرهنگی اجتماعی جامعه با نیروهای مسلح و تأثیر آن در کارآئی نیروهای مسلح

خسرو بوالحسنی^۱

رضا یدالهی^۲

اکبر نوری^۳

پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۰۶/۲۶

دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۰۴/۰۴

چکیده

فرهنگ، مجموعه به هم پیوسته‌ای از شیوه‌های تفکر، احساس و عمل است که بین اعضای یک جامعه خاص مشترک است. یکی از مهم‌ترین و اصلی‌ترین ابزار حفظ نظام‌ها و بالطبع، پویایی اقتدار ملی آنها فرهنگ است. چرا که عناصر متفاوت هر اجتماع و نظام سیاسی، از طریق بستر فرهنگ به یکدیگر پیوند خورده و منسجم می‌گردند. نیروهای مسلح، به ستاد فرماندهی کل‌قوا، ارتش، سپاه، نیروی انتظامی، وزارت دفاع و سازمان‌های وابسته اطلاق می‌شود. جامعه نیز به مثابه موجود زنده‌ای است که افراد و اجزاء آن همگی در خدمت به کلیتی که بقای نظام را تداوم می‌بخشد خدمت‌گزارند.

هدف این تحقیق، بررسی روابط فرهنگی- اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح و تأثیر آن در کارآئی نیروهای مسلح است. برای بررسی این رابطه این سؤال پیش می‌آید که: عوامل مؤثر بر رابطه فرهنگی- اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح کدامند؟ این تحقیق از نظر نوع، کاربردی و از نظر روش، (توصیفی- تحلیلی) می‌باشد. محققین، از طریق مطالعه کتابخانه‌ای (اسنادی و پرسشنامه) نسبت به جمع‌آوری داده‌ها اقدام و از طریق روش توصیفی- آماری و استنباطی به تحلیل داده‌ها می‌پردازند. نتیجه این تحقیق به تأثیر متقابل و رابطه دو سویه فرهنگ جامعه و کارآئی نیروهای مسلح اشاره و بیان می‌نماید که: فرهنگ جامعه و فرهنگ نیروهای مسلح با یکدیگر در تعامل بوده و هر کدام از دیگری تأثیر پذیرند. براین اساس این تعامل می‌تواند در ساختار کارآئی ن.م تأثیرگذار باشد و بالا بودن سطح عمومی فرهنگ جامعه، آگاهی و بینش کارکنان نیروهای مسلح نسبت به فرهنگ جامعه باعث افزایش کارآئی آنان می‌گردد.

واژگان کلیدی: فرهنگ، جامعه، نیروهای مسلح، کارآئی

۱- استادیار علوم دفاع راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی

۲- دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی نظامی دانشگاه عالی دفاع ملی

۳- دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی نظامی دانشگاه عالی دفاع ملی a.noori@sndu.ac.ir

مقدمه

خداوند می‌فرماید: «وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ...» و در حقیقت، در میان هر امتی فرستاده‌ای برانگیختیم تا بگوید: «خدا را بپرستید و از طاغوت فریبگر بپرهیزید (نحل: ۳۶)

این آیه می‌فرماید اساس و محور کار فرهنگی، باید دعوت به یکتاپرستی و دوری از طاغوت و هر چیز اغوال‌گری باشد و هر آنچه غیر از این باشد انحراف است. بنابراین، محور قرار گرفتن چیزهای دیگر مثل سرگرمی، تفریح، هیجان‌های کاذب و خشونت، فاصله گرفتن از کار فرهنگی مطلوب است.

حضرت امام خمینی رحمته‌الله علیه در باره فرهنگ و نقش وجودی آن می‌فرماید: «بالاترین و والاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می‌دهد و با انحراف فرهنگ هر چند جامعه در بعدها اقتصادی، سیاسی، صنعتی و نظامی قدرتمند و قوی باشد ولی بوج و پوک و میان تهی است. اگر فرهنگ جامعه‌ای وابسته و مرتزق از فرهنگ مخالف باشد، ناچار دیگر ابعاد آن جامعه به جانب مخالف گرایش پیدا می‌کند و بالاخره در آن مستهلک می‌شود و موجودیت خود را در تمامی ابعاد از دست می‌دهد.» (امام خمینی رحمته‌الله علیه، ۱۳۸۵: ج ۱۵، ۲۳۶)

حضرت امام‌خامنه‌ای مد ظله‌الله علیه در خصوص فرهنگ می‌فرماید: یکی از کارهای استعمارگران در جوامع اسلامی، این بوده است که خواسته‌اند کاری کنند که مردم مسلمان، در هر طبقه و رتبه‌ای از اهمیت و مسؤولیت در زندگی و جامعه، خودشان را به ارزشهای غیر اسلامی نزدیکتر کنند. یعنی لباسشان مثل لباس آنها، رفتارشان مثل رفتار آنها، بینششان مثل بینش آنها و اعمالشان هم مثل اعمال آنها باشد. در واقع، ارزش‌های آنها را ارزش بشمارند، ضد ارزش‌های آنها را ضد ارزش به حساب آورند و از اسلام یادشان نیاید. سعی کردند این کار را بکنند. متأسفانه، آنها در اکثر مناطق اسلامی، در طول سال‌های استعمار و ورود فرهنگ استعماری به کشورهای اسلامی، موفق هم شدند. لباس‌ها را عوض کردند، رفتارها را عوض کردند، آداب زندگی را عوض کردند، بینش‌ها را عوض کردند و مسلمانان را از اسلام دور، و به آنچه که ضد اسلام و غیر اسلام است، نزدیک نمودند. امروز هم که ملت ایران اصرار دارد و پافشاری می‌کند بر این‌که مواضع اسلامی، ارزش اسلامی و فرهنگ اسلامی را در رفتار خود، در حرکات خود، در لباس خود، در برخورد جهانی خود و در گزینش دوست و دشمن خود رعایت کند، بیشترین حمله‌ها را برای همین می‌کنند. (بیانات امام‌خامنه‌ای مد ظله‌الله علیه در دیدار کارگزاران نظام ۱۳۷۳/۳/۸)

امروزه فرهنگ و مؤلفه‌های آن، پایدارترین عنصر و یکی از مؤلفه‌های قدرت ملی در هر کشوری محسوب می‌شود که ضامن حفظ بقاء و تأمین امنیت و استقلال آن کشور و ملت می‌باشد. بنابراین کشورها و ملت‌هایی که از یک فرهنگ غنی و ریشه‌دار برخوردارند، ممکن است به عللی مورد هجوم و تاخت و تاز قدرت‌های بیگانه قرار گرفته و به اشغال نظامی درآیند اما غنای فرهنگی و پیوندهای عمیق در بین آن قوم و ملت اجازه دوام و بقای تجاوزگر را نخواهد داد و متجاوز به فاصله کوتاهی مجبور به رفع تجاوز و اشغال خواهد شد. (حسن بیگی، ۱۳۸۲: ۴۴)

نقش فرهنگ در ذات بشر به عنوان حیوانی اجتماعی، بیش از منافع سیاسی یا اقتصادی او است (برون، ۱۳۷۹، ۹۴).

روابط فرهنگی - اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح یکی از موضوعات بسیار مهم در کشور جمهوری اسلامی ایران است که نتیجه آن باعث ایجاد امنیت برای جامعه گردیده و کارایی نیروهای مسلح نیز زمانی تحقق عینی پیدا خواهد کرد که فرهنگ جامعه به تکامل و تعالی برسد و فرهنگ زمانی متعالی خواهد شد که تعالیم انبیاء و اوصیای الهی، افکار، عقاید، باورها و رفتار مردم را تشکیل دهد. فراهم آمدن شرایط مطلوب اجتماعی در عرصه‌های گوناگون در اولین قدم آن، منوط به اتکای ابعاد فرهنگی - اجتماعی جامعه بر فرهنگی مقتدر و دارای توان و پتانسیل لازم برای پاسخ به نیازهای مادی و غیرمادی آن جامعه و اعضایش است. بنابراین، دغدغه این تحقیق، فقدان الگوی مدون و مناسب برای رابطه ی فرهنگی جامعه و نیروهای مسلح می باشد که با توجه به حجم‌های شدید فرهنگی که از سوی کشورهای استعمارگر خصوصاً آمریکا بر علیه جامعه اسلامی ما شکل گرفته و از طرفی نیروهای مسلح نیز جزء جامعه کشور عزیزمان می‌باشد، رابطه فرهنگی و اجتماعی‌اش را با جامعه چگونه تنظیم نماید تا هم موجب تقویت فرهنگ در جامعه شود و هم بر کارآیی خود افزوده شود.

اهمیت و جنبه‌های ایجابی این تحقیق هم در این است که:

- ۱- تبیین مؤلفه‌های بعد فرهنگی و اجتماعی به ارتقاء روابط جامعه و نیروهای مسلح کمک می‌کند.
- ۲- تبیین عوامل موثر در روابط جامعه و نیروهای مسلح به شفاف سازی حوزه های ایفای نقش جامعه و همچنین نیروهای مسلح در بعد فرهنگی و اجتماعی کمک می‌کند.
- ۳- انتظارات نیروهای مسلح از جامعه و جامعه از نیروهای مسلح احصاء می‌گردد.

- ۴- تدوین الگوی صحیح روابط جامعه و نیروهای مسلح موجب ارتقاء اثربخشی برنامه های فرهنگی نیروهای مسلح و زمینه های پشتیبانی مردم از نیروهای مسلح را فراهم می کند.
- ۵- ترویج فرهنگ شهادت، ایثار و استکبارستیزی توسط نیروهای مسلح در بین جامعه باعث ارتقاء فرهنگ جامعه و از بین بردن زمینه های تهاجم فرهنگی دشمنان نظام را فراهم می نماید.

و ضرورت و جنبه های سلبی تحقیق نیز در این است که:

- ۱- یکی از حوزه های اصلی ارتباط جامعه و نیروهای مسلح حوزه های اجتماعی و فرهنگی است و عدم درک صحیح از تحولات اجتماعی و فرهنگی جامعه توسط نیروهای مسلح باعث دور شدن آنها از مردم و جامعه می شود.
- ۲- فقدان الگوی مناسب برای رابطه جامعه و نیروهای مسلح در حوزه های فرهنگی و اجتماعی امکان استفاده از ظرفیت های فرهنگی موجود در نیروهای مسلح برای تأثیرگذاری در فرهنگ جامعه را دچار مشکل می نماید.
- ۳- هر چقدر جامعه اسلامی از فرهنگ اصیل اسلامی دور و به سوی فرهنگ بیگانه گرایش پیدا کند، بالطبع نیروهای مسلح نیز تحت تأثیر این گرایش خواهند بود و این کار باعث تنزل کارایی نیروهای مسلح می گردد.
- ۴- تحت تأثیر قرار گرفتن فرهنگ بیگانه باعث سلب اقتدار جامعه و به هرج و مرج کشیده شدن آن می گردد.

هدف اصلی: تبیین عوامل مؤثر بر تحکیم روابط فرهنگی - اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح

هدف فرعی: تعیین ابعاد، مؤلفه ها و شاخص های رابطه فرهنگی - اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح مرتبط با هدف اصلی تحقیق، سؤال اصلی این است که: عوامل مؤثر بر تحکیم روابط فرهنگی - اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح کدام است؟

سؤال فرعی نیز: ابعاد، مؤلفه ها و شاخص های رابطه فرهنگی - اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح کدامند؟

مبانی نظری

مفهوم‌شناسی

مفهوم فرهنگ از دیدگاه‌های مختلف

فرهنگ، احتمالاً وسیع‌ترین مفهومی است که در علوم اجتماعی تاریخی از آن استفاده می‌شود. به دلیل دلالت‌های ضمنی گسترده، این مفهوم بار معنایی وسیعی پیدا کرده است و بیشتر مشکلات نیز از همین مساله ناشی می‌شود با این حال، در کاربرد این مفهوم ابهامی بنیادی وجود دارد که در این بخش به آن پرداخته می‌شود.

فرهنگ از دیدگاه‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته و تعریف شده است.

فرهنگ از ریشه اوستائی تانگا^۱ (سنگ) به معنی کشیدن، سنگینی، وزن، گروه و وقار می‌باشد. معنی ترکیبی این دو واژه بیرون کشیدن و بالا کشیدن است که منظور از آن بیرون کشیدن مجموع دانستنی‌ها و نیروها و استعداد‌های نهفته افراد یک ملت برای پر بار کردن پدیده‌ها و خلاقیت‌های ناشناخته آدمی است (محمودی بختیاری، ۱۳۵۶: ۳۰-۳۴).

فرهنگ به‌نحوه زیستی گفته می‌شود که هر جامعه‌ای برای رفع احتیاجات اساسی خود از حیث بقاء، ادامه نسل، و نظام امور اجتماعی اختیار می‌کند (جوزف روسک، ۱۳۶۹: ۹)

روت بندیکت که از پیشگامان علم مردم‌شناسی و اهل آمریکا است در تعریف فرهنگ می‌گوید: فرهنگ اصطلاحی است جامعه‌شناسی برای رفتار آموخته؛ رفتاری که با آدمی زاده نمی‌شود و بر خلاف رفتارهای زنبورها و مورچه‌های اجتماعی، از راه یاخته‌های نطفه تعیین نمی‌شود بلکه هر نسل باید آن را از نو از مردم بزرگ سال بیاموزد. (آشوری، ۱۳۹۳: ۶۱)

بندیکت در تعریف خود که از تایلر متأثر است، فرهنگ را کلیت در هم تافته‌ای از تمامی عادت‌هایی می‌داند که آدمی همچون هموندی از جامعه فرا می‌گیرد. (همان، ۴۸)

علامه محمد تقی جعفری از فرهنگ‌گه عنوان الگوی تفکر و انجام دادن فعالیت‌های فردی نام می‌برد که او را از دیگران متمایز می‌سازد. (علامه جعفری، ۱۳۸۸: ۳۵)

گی‌روشه به‌عنوان یک استاد جامعه‌شناس فرهنگ را عبارت می‌داند از: «مجموعه به‌هم پیوسته‌ای از اندیشه‌ها و احساسات و اعمال کم و بیش صریح که به وسیله اکثریت افراد یک گروه پذیرفته شده است». (روح‌الامینی، ۱۳۸۲: ۱۸)

«ادوارد تایلور» که یک مردم‌شناس انگلیسی است، گوی سبقت را ربوده و بهترین تعریف از فرهنگ را ارائه کرده است، به نحوی که جامعه‌شناسان و بزرگان سایر علوم به تعریف وی از فرهنگ تأسی می‌نمایند: «فرهنگ مجموعه پیچیده‌ای است که شامل معارف، معتقدات، هنرها، صنایع، فنون، اخلاق، قوانین، سنن، و بالاخره تمام عادات و رفتار و ضوابطی است که فرد به‌عنوان عضو جامعه، از جامعه خود فرامی‌گیرد و در برابر آن جامعه وظایف و تعهداتی را برعهده دارد». (روح‌الامینی، پیشین، ۱۸)

تعریف جامع از فرهنگ

داریوش آشوری تعریف‌های فرهنگ را در شش دسته «تعریف‌های تشریحی یا توضیحی، هنجاری، تاریخی، روان‌شناختی، ساختی و تکوینی یا ژنتیکی بیان کرده است.

(آشوری، ۱۳۷۳: ۱۵-۱۶)

همچنین «داوری اردکانی» در تعریف فرهنگ، خصوصیت نظام و نهاد بودن را برای آن در نظر می‌گیرد که تعریف فرهنگ را کاملتر می‌کند. (داوری اردکانی، ۱۳۷۸، ۲۴۵)

تعریف نظری از فرهنگ

در این تعریف با شناخت نهادها و عناصر تشکیل‌دهنده کلیتی به نام فرهنگ، به تعریف آن پرداخته می‌شود. به عبارتی دیگر به گروهی از نهادهای اجتماعی، پدیده‌ها و فعالیت‌های علمی انسان‌شناسان قرن نوزدهم باز می‌گردد. (سلیمی، ۱۳۷۹: ۱۷)

تعریف عملیاتی فرهنگ از نظر نگارندگان

بنابراین اگر ما، با توجه به آنچه گفته شد خواسته باشیم، فرهنگی را که در این مقاله از آن، صحبت به میان آورده‌ایم، تعریف نماییم. آن تعریف چنین خواهد بود: «فرهنگ، نظام ریشه‌دار و ثابت (نه به‌معنی راکد بلکه حذف‌نشده و پویا) شامل باورها، اعتقادات، ارزش‌ها و کلیه عادات و سنن و رسوم پذیرفته شده میان افراد یک قوم که هم خاصیت آموختنی دارند (یعنی به‌دیگران تعلیم داده می‌شوند)، و هم

دارای توالی و تناسل بوده و از نسلی به نسل دیگر به میراث گذاشته می‌شوند و هم پویا و کاملتر گشته و در شیوه عمل و تفکرات افراد یک جامعه پدیدار می‌گردند.»

انواع فرهنگ

مقام معظم رهبری مُرَّةَ الْعَالَمِ سطوح و انواع فرهنگ را بدین صورت مورد اشاره قرار داده‌اند.

الف) فرهنگ ملی: عاملی که یک ملت را به رکود و خمودی یا تحرک و ایستادگی، یا صبر و حوصله، یا پرخاشگری و بی‌حوصلگی، یا اظهار ذلت در مقابل دیگران، یا احساس غرور و عزت در مقابل دیگران، به تحرک و فعالیت تولیدی یا به بیکارگی و خمودی تحریک می‌کند فرهنگ ملی است. فرهنگ با همین تعریف ویژه، محصول تعریف جمعی از یک جامعه است و خودش موثر در همه حرکات و تحولات و تشکیل دهنده هویت یک جامعه است. «فرمایشات مقام معظم رهبری مُرَّةَ الْعَالَمِ مورخه ۱۳۸۳/۱۰/۸»

ب) فرهنگ عمومی: در داخل کشور، چیزهایی که در فرهنگ عمومی ما ضعیف است یا جایش کم است یکی از آنها انضباط است، دیگری اعتماد به نفس ملی و اعتزاز ملی است، مورد بعدی قانون پذیری است، موضوع دیگر غیرت ملی است، موارد دیگر، فرهنگ ازدواج، فرهنگ رانندگی، فرهنگ خانواده فرهنگ اداره و فرهنگ لباس است «فرمایشات مقام معظم رهبری مُرَّةَ الْعَالَمِ مورخه ۱۳۸۱/۹/۲۶»

ج) فرهنگ تخصصی: فرهنگی که باید در تولید، خدمات، ساختمان سازی، کشاورزی، صنعت، سیاست خارجی و تصمیمات امنیتی رعایت شود»

د) فرهنگ سازمانی: فرهنگ اداره- رشوه بگیریم یا نگیریم- با رشوه‌گیر چکار کنیم- کار مردم را چگونه راه بیندازیم (همان)

کارکردهای اجتماعی فرهنگ

علاوه بر آنکه هر فردی برای خود اهدافی را به وجود می‌آورد، اما فرهنگ نیز مجموعه‌ای کلی از اهداف را برای اعضایش تدارک می‌بیند. ارزش‌های اجتماعی از نظر اخلاقی، تعیین کننده اهمیت و صحت پدیده اجتماعی هستند. ارزش‌ها قابل ادراک‌اند، بارعاطفی دارند، میان تعداد زیادی اشخاص و گروه‌ها مشترکند و با الزام خارجی همراهند و به عنوان هنجارهای قضاوت به کار می‌روند. بنابراین، ارزش‌ها، اهداف، فکر و عمل اجتماعی نیستند، بلکه به عنوان معیار برای یافتن اهداف و مسیرهای

رسیدن به اهداف استفاده می‌شوند که حضور اجتماعی آنان نتایج اجتماعی را به بارمی‌آورد. پس کارکرد عمومی آن‌ها عبارت‌اند از:

۱- به اعتبار وجود آن‌هاست که نظام قشریندی اجتماعی ممکن می‌شود؛ بدین لحاظ، آن‌ها به منظور سنجش ارزش اجتماعی گروه‌ها باید وسایل آماده در اختیار اشخاص در جامعه قرار دهند.

۲- آنها توجه را معطوف اشیاء مادی همراه با فرهنگی اصلی متمرکز می‌کنند. (نیک‌گهر، ۱۳۶۹: ۲۸۳)

همچنین، ارزش‌ها ممکن است در مواردی جنبه مشخص و عینی داشته باشند، مانند احترام به والدین و... و یا اینکه حالت کلی‌تر و انتزاعی‌تری داشته باشند، مانند سلامتی، عشق و یا دموکراسی. ارزش‌ها بر رفتار افراد موثرند و به عنوان ضابطه‌ای جهت ارزیابی اعمال دیگران مورد استفاده قرار می‌گیرند. معمولاً رابطه مستقیمی میان ارزش‌ها، هنجارها و قضاوت‌ها یا نحوه عکس‌العمل جامعه وجود دارد؛ به عنوان نمونه، در جامعه‌ای که به اموال خصوصی افراد احترام گذاشته می‌شود و یک ارزش تلقی می‌شود، مطمئناً قوانینی علیه سرقت و تاراج اموال دیگران ایجاد می‌گردد. (محسنی، ۱۳۷۳: ۳۸۰)

از سوی دیگر، در هر جامعه به برخی از ارزش‌ها بهای بیشتری داده می‌شود؛ در جوامع صنعتی خوش‌قولی، پیشرفت مادی و رقابت از ارزش‌های مهم‌اند و حال آنکه در یک جامعه غیرصنعتی ممکن است ارزش‌های دیگری اهمیت داشته باشند. در یک جامعه ساده، اعضاء جامعه معمولاً به سهولت در مورد مجموعه مشخصی از ارزش‌ها توافق دارند و حال آنکه در جوامع صنعتی معمولاً نظام پیچیده و متضادی از ارزش‌ها حاکم است. مثلاً آیا افراد باید فردگرایی را توسعه دهند تا به عقاید گروهی پاسخ دهند؟ در جوامع پیچیده، عدم توافق در زمینه ارزش‌ها حالتی بی‌پایان دارد و ارزش‌ها به طور مداوم، در حال دگرگونی هستند. تحول ارزش‌ها همچنین بر آداب و رسوم و سنت‌ها مؤثر واقع می‌شود؛ گرایشها نیز در واقع آمادگی اقدام و یا رفتار به شیوه خاصی و درحقیقت، محرک‌هایی برای اقدامات معین هستند. این گرایشها، وابسته به ارزش‌هایند و هر دوی آن‌ها مبتنی بر اندیشه‌ها و اعتقاداتی می‌باشند که از طریق مشاهده و تعمق در رفتار دیگر مردمان به وجود می‌آیند. از آنجا که گرایشها و ارزش‌ها از طریق فرهنگ جامعه تعریف می‌شوند، از جامعه‌ای به جامعه دیگر تفاوت دارند. (محسنی، پیشین، ۳۸۰-۳۸۱)

عوامل اجتماعی - فرهنگی از نظر نگارندگان

عواملی هستند که باعث تقویت باورها، ارزش‌ها، کنش‌ها، رفتارها و... یک جامعه و یا یک کشور به منظور جلوگیری از تهاجم فرهنگی بیگانگان در شبیخون فرهنگی گردیده و باعث پیشگیری از هرگونه تهدید فرهنگی علیه جامعه و کشور می‌گردد و نهایتاً آمادگی برای دفاع همه جانبه را فراهم می‌نماید.

نقش فرهنگ در زندگی اجتماعی

فرهنگ، نگاه‌دارنده و تداوم‌بخش اجتماع است. زندگی اجتماعی مبتنی بر ایجاد نظم و هماهنگی در رفتار افراد جامعه است و فرهنگ عامل اصلی ایجاد این نظم و هماهنگی است. اگر فرهنگ مشترکی وجود نداشته باشد و هرکس به دلخواه خود رفتار کند جامعه دچار هرج و مرج و نابسامانی خواهد شد. فرهنگ تداوم‌بخش و انسجام‌دهنده ارزش‌های جامعه است و به عنوان یک عامل کنترل اجتماعی نیز از اهمیت خاصی برخوردار است. (رحمانی، نصرآبادی، ۱۳۸۱: ۳۲-۳۳)

مفهوم اجتماع

واژه اجتماع از ریشه لاتین کامونیس^۱ (مشارکت عامه) گرفته شده است. در زبان فارسی اصطلاح اجتماع از زبان عربی اخذ شده و به معانی جماعت، انبوهی، اشتراک، وفاق عمومی و شباهت زیستی گروهی از جانوران یا گیاهان یک منطقه جغرافیایی با شرایط مساوی به کار رفته است. (آراسته‌خو، ۱۳۷۰: ۷۴)

از منظر جامعه‌شناسی، اجتماع به گروهی از افراد اطلاق می‌شود که دارای پیوندهای قوی و بادوامی‌اند و نیز گاهی اوقات مکان جغرافیایی مشترکی دارند. همچنین اعضای آن در فعالیت‌های اجتماعی مشارکت منظمی دارند. افراد این گروه هویت‌یابی قوی با گروه دارند. (شارع‌پور، ۱۳۸۹: ۱۱)

مفهوم زندگی اجتماعی

مجموعه‌ای از افراد انسانی که با نظام، سنن، آداب و قوانین خاص به یکدیگر پیوند خورده و زندگی دسته‌جمعی دارند، جامعه را تشکیل می‌دهند. زندگی دسته‌جمعی این نیست که گروهی از انسان‌ها در کنار یکدیگر و در یک منطقه زیست کنند و از یک آب و هوا و یک نوع مواد غذایی استفاده کنند. زندگی انسان اجتماعی، به معنای این است که ماهیت اجتماعی دارد؛ از طرفی نیازها، بهره‌ها و برخورداری‌ها، کارها و فعالیت‌ها، ماهیت اجتماعی دارد و جز با تقسیم کارها و تقسیم بهره‌ها و تقسیم

رفع نیازمندی‌ها، در داخل یک سلسله سنن و نظامات میسر نیست، از طرف دیگر نوعی اندیشه‌ها، ایده‌ها، خلق و خوی‌ها، بر عموم، حکومت می‌کند؛ که به آنها وحدت و یگانگی می‌بخشد. به تعبیر دیگر، جامعه عبارتست از مجموعه‌ای از انسان‌ها که در جبر یک سلسله نیازها و تحت نفوذ یک سلسله عقیده‌ها، ایده‌ها و آرمان‌ها در یکدیگر ادغام شده و در یک زندگی مشترک غوطه‌ورند. نیازهای مشترک اجتماعی و روابط ویژه زندگی انسان‌ها، آن‌ها را آنچنان به یکدیگر پیوند، می‌زند و زندگی را آنچنان وحدت می‌بخشد، که افراد را در حکم مسافرانی قرار می‌دهد، که در یک هواپیما و یا اتومبیل سوارند، به سوی مقصدی در حرکتند، همه باهم به منزل می‌رسند، از رفتن می‌مانند، دچار خطر می‌گردند و سرنوشت یگانه‌ای پیدا می‌کنند. (مطهری، ۱۳۷۹: ۱۸-۱۹)

عوامل به‌وجود آورنده زندگی اجتماعی

به‌طور کلی شرایط مختلفی باید وجود داشته باشد تا بتوانیم بگوییم عده‌ای اجتماعی زندگی کرده و یک جامعه را تشکیل می‌دهند:

- ۱- سرزمین مشترک؛ یعنی در یک ناحیه و باهم زندگی کنند.
- ۲- داشتن روابط متقابل با یکدیگر؛
- ۳- فرهنگ مشترک و احساس مشابهی از عضویت، تعهد و تعلق به آن. (صدیق سروستانی، ۱۳۸۷: ۴)

نیروهای مسلح

نیروهای مسلح به‌ستاد فرماندهی کل قوا، ارتش، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیروی انتظامی و وزارت دفاع و سازمان‌های وابسته، اطلاق می‌شود. (معاونت طرح و برنامه و بودجه ستاد کل ن.م، ۱۳۹۰: ۱۹)

کارآیی

کارآیی عبارت است از نسبت بازده واقعی بدست آمده به بازدهی استاندارد و تعیین شده (مورد انتظار) یا نسبت مقدار کاری که انجام می‌شود به مقدار کاری که باید انجام شود. از جمله مقیاس‌هایی که برای تعریف و ارزیابی بهره‌وری ارائه شده‌اند، مقیاس‌های کارآیی هستند. مقیاس‌های کارآیی، نهاده‌ها یا منابع یک سازمان را با کالاها و خدمات نهایی که تولید می‌شوند، مقایسه می‌کنند. کارآیی به نسبت کمیت خدمات و تولیدات ارائه شده به هزینه مالی یا نیروی کار که برای ارائه آنها لازم است اشاره دارد. با این حال این مقیاس و شیوه اندازه‌گیری بهره‌وری، میزان رضایت مشتری یا میزان دسترسی به هدف مطلوب

را اندازه نمی‌گیرد. برای مثال مقیاس‌های کارآئی نسبت تعداد افراد درمان‌شده را به نفر ساعت کار پزشکان نشان می‌دهد؛ حال آنکه مقیاس‌های اثربخشی طوری طراحی شده‌اند که نشان دهند؛ از کل بیماران تحت درمان چه تعداد در معالجه موفق بوده‌اند. (پیمان، ۱۳۷۴: ۳۱)

نخستین سابقه و مدارک مربوط به کارسنجی به سال ۱۷۶۰ م، بر می‌گردد؛ زمانی که یک فرانسوی به نام ژان برونه بررسی‌هایی در مورد عملیات انجام شده در ساخت سنجاق برای اصلاح فعل و انفعالات آن انجام می‌داد. (ابطحی و مهرزاد، ۱۳۷۲: ۲۳)

حتی صد سال قبل از مدیریت علمی نیز صاحبان صنایع فرانسه و انگلیس برای تعیین استانداردهای عملکرد (کارآئی) و اصلاح فعل و انفعالات، از نوعی اندازه‌گیری کار استفاده می‌کردند. با شروع دوره نهضت مدیریت علمی در اوایل سالهای ۱۹۰۰ م، فردریک وینسل، تیلور، فرانک و لیلیان گیلبرث، به منظور افزایش کارآئی کارگران درباره تقسیم کار، بهبود شرایط کار و تعیین زمان استاندارد کار (سنجش کارآئی)، مطالعاتی را انجام دادند. (همان، ۲۰)

عوامل مؤثر در کار آئی

معمولاً عوامل مؤثر در بهره‌وری در کارآئی هم تأثیر دارند و موجب افزایش یا کاهش آن می‌شوند.

عوامل مؤثر در بهره‌وری به دو دسته کلی عوامل درون‌سازمانی (در اختیار و قدرت سازمان) و عوامل برون سازمانی یا محیطی که در کوتاه مدت خارج از کنترل سازمان هستند، تقسیم می‌شوند:

عوامل درون سازمانی

خود شامل:

- ۱- عوامل سخت‌افزاری: ماشین‌آلات و تجهیزات و ابزار، تکنولوژی، مواد اولیه، منابع مالی و زمین؛
- ۲- عوامل نرم‌افزاری: اطلاعات، دستورالعمل‌ها، نقشه‌ها و فرمول‌ها؛
- ۳- عوامل انسان‌افزاری یا مغزافزاری که خود شامل:

الف- نیروی انسانی: توانایی، تخصص، تجربه، تحصیلات، انگیزه، محیط کار و برخورد‌های مدیریت؛

ب- مدیریت: فلسفه و سبک مدیریت، دسترسی به تکنولوژی‌های اطلاعاتی و

عوامل برون سازمانی

عواملی هستند که در بهره‌وری بسیار مؤثر هستند ولی بنگاه‌ها قادر به کنترل آنها نیستند؛ مانند: سیاست‌های دولت، قوانین و مقررات ملی و بین‌المللی، محیط کار، دسترسی به منابع مالی، برق، آب، حمل و نقل، ارتباطات و مواد اولیه و ... (طاهری، پیشین، ۱۸۲-۱۸۵)

مسئولیت اجتماعی

مجموعه وظایف و تعهداتی است که سازمان‌ها بایستی در جهت حفظ و مراقبت و کمک به جامعه‌ای که در آن فعالیت می‌کنند انجام دهند، و همچنین سازمان‌ها مسئولند که از آلوده کردن محیط اعمال تبعیض و امور استخدامی، بی‌توجهی به تأمین نیازهای کارکنان خود و تولید کردن محصولات زیان آور که به سلامت جامعه لطمه می‌زند بپرهیزند و باید با اختصاص منابع مالی در بهبود رفاه اجتماعی که مورد قبول اکثریت جامعه باشد بکوشند، هدف از مسئولیت اجتماعی این است که چون سازمان‌ها تأثیر عمده‌ای بر سیستم اجتماعی دارند باید طوری عمل کنند که در اثر آن به جامعه‌ی زبانی نرسد(الوانی، و همکاران، ۱۳۷۷: ۳۲۶)

سازمان‌هایی که این سیاست را بر می‌گزینند، در واقع هم به تعهدات قانونی خود عمل می‌کنند، و هم به تعهدات اخلاقی. این گونه سازمانها زمانی به این عمل دست می‌زنند که از آنها تقاضایی شده باشد و همچنین اجابت قانون پایین‌ترین حد مفروضی است که سازمان می‌تواند پاسخگویی اجتماعی داشته باشد و از سوی نظام حقوقی جامعه تبیین و تعریف شده باشد، قوانین حاکم بر جامعه بیانگر مقررات زندگی اجتماعی است و از همین رهگذر است که یک درک عمومی از آنچه که جامعه از افراد سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی انتظار دارد به آنها منتقل می‌شود. در این صورت توافق حقوقی نمی‌توانند تأمین جنبه‌های پاسخگویی اجتماعی را تحت تأثیر و پوشش قرار دهند، بسیاری از سازمان‌های بزرگ هنگامی که داوطلبانه به اشکال مختلف به کمک نیازمندان می‌روند، در اصل استراتژی پاسخگویی اجتماعی خود را بیش از حد موظف به نمایش گذاشته‌اند. (همان، ۳۲۸)

رابطه حاکمیت با جامعه در اسلام، رابطه خدمتگزاری و محبت:

جامعه اسلامی، جامعه‌ای است که در آن بزرگ‌ترین مقامات باید در حد بی‌بضاعت‌ترین مردم زندگی کنند بررسی ابعاد زندگی پیشوایان دین از جمله زندگی پیامبر اکرم حضرت محمد صلی الله علیه و آله و مولا علی علیه السلام به‌خوبی دلالت بر این مسئله می‌نماید.

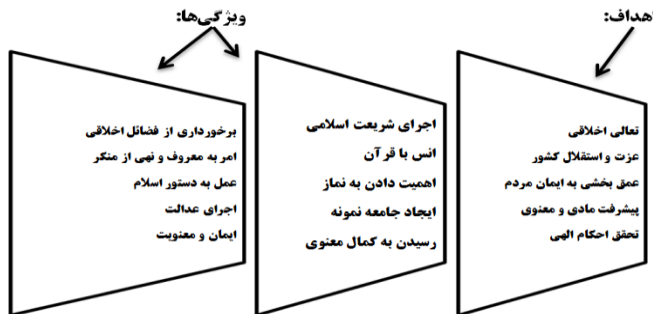
- ۱- حکومت اسلامی حکومتی است که برای مردم خدمتگزار است و باید خدمتگزار باشد.
 - ۲- اسلام، در رابطه بین دولت و زمامدار و ملت ضوابطی و حدودی معین کرده است و برای هر یک بر دیگری حقوقی تعیین نموده است که در صورت رعایت آن، هرگز چنین رابطه‌ای، یعنی رابطه مسلط و زیر سلطه، به وجود نمی‌آید.
 - ۳- در نظام اسلامی، محیط، محیط محبت است. محیط برادری است. نه یک محیط رعب.»
 - ۴- در یک چنین نظامی «همه ما خدمتگزار این مردم و وطن خود هستیم.»
 - ۵- «مسئله، مسئله خدمتگزاری دولت به ملت است. نه فرمانفرمایی دولت به ملت. همین فرمانفرمایی جدا می‌کند شمارا از ملت و ملت را از شما و منشأ مفاسد زیاد می‌شود.» (امام خمینی علیه السلام)
- ۱۳۶۹: ج ۸، ۱۴۶)

ویژگی‌های جامعه اسلامی از نگاه امام خامنه‌ای مد ظله العالی

جامعه اسلامی، جامعه امامت- عقل و خرد معیار جامعه اسلامی- حاکم شدن فضایل اخلاقی نیاز جامعه اسلامی- عمل به اسلام ضامن پیشرفت جامعه اسلامی- اجرای شریعت اسلامی انس با قرآن عامل استحکام جامعه- امنیت و آرامش مهمترین خواسته جامعه- جایگاه عدالت در جامعه- ریشه‌کن کردن فقر در جامعه.

اهداف جامعه اسلامی از نگاه امام خامنه‌ای مد ظله العالی

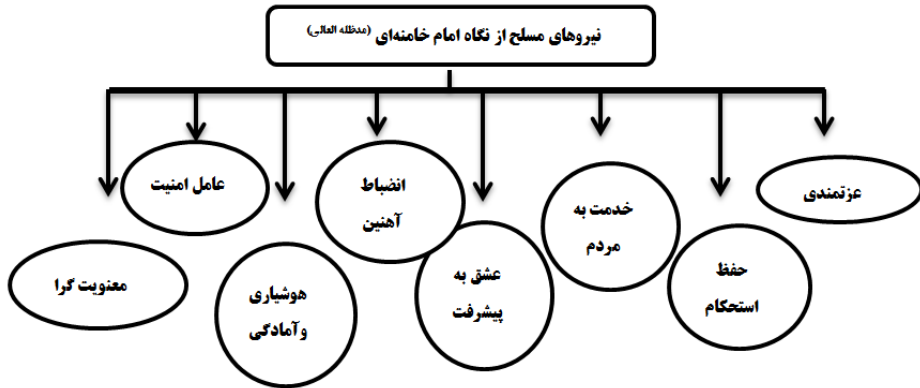
- ۱- تعالی اخلاقی
- ۲- عزت و استقلال کشور
- ۳- عمق بخشی به ایمان مردم
- ۴- پیشرفت مادی و معنوی
- ۵- تحقق احکام الهی

شکل ۲: ویژگی‌ها و اهداف جامعه اسلامی از نگاه امام خامنه‌ای مد ظله العالی

ویژگی‌های نیروهای مسلح از نگاه امام خامنه‌ای

شکل ۳: ویژگی‌های نیروهای مسلح از نگاه امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

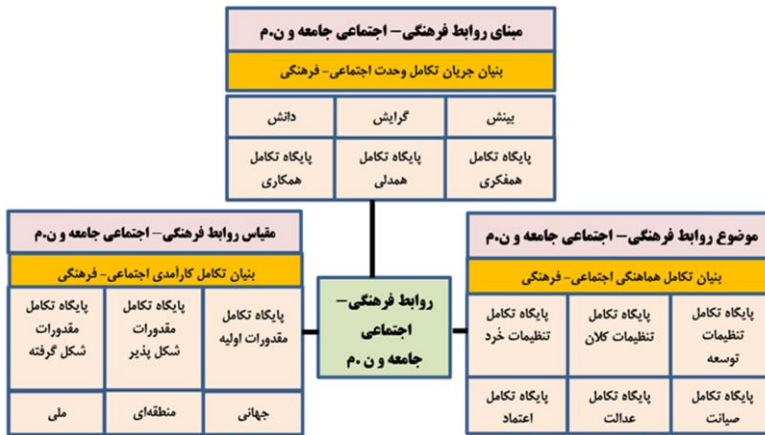
رابطه حقوق شهروندی و مسئولیت اجتماعی سازمانها:

امروزه مفهوم شهروندی از ایمان آوردن به مسئولیت‌های خود در مسائل اجتماعی و داشتن باورهای مثبت و ذاتاً ارتباطی درباره همکاری با دیگران برای اداره زندگی و دیگر مفاهیم متعدد و همچنین اصولی حقوقی که در بردارنده وظایف و تعهدات اجتماعی است معطوف شده است. از میان این مفاهیم آنچه مسئله اصلی است وجود رابطه معنادار میان متغیرهای اجتماعی با حقوق شهروندی است. (هزار جریبی، و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵)

مدل مفهومی تحقیق

روابط فرهنگی - اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح با توجه به الگوی زیر از سه بعد مبنای روابط، موضوع روابط و مقیاس روابط شکل گرفته که مبنای روابط شامل: بینش، گرایش و دانش و موضوع روابط شامل: توسعه، کلان و خرد و مقیاس روابط هم شامل: مقدمات اولیه، مقدمات شکل‌پذیر و مقدمات شکل گرفته می‌باشد. از مؤلفه‌های بینش، گرایش و دانش، زیرمؤلفه‌های تکامل همفکری، همدلی و همکاری و از مؤلفه‌های توسعه، کلان و خرد، زیرمؤلفه‌های صیانت، عدالت و اعتماد و از مؤلفه‌های مقدمات اولیه، شکل‌پذیر و شکل گرفته، زیرمؤلفه‌های جهانی، منطقه‌ای و ملی شکل می‌گیرد.

الگوی مفهومی رابطه فرهنگی - اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح

روش‌شناسی

- نوع تحقیق: تحقیق فوق از نظرنوع، کاربردی است. تحقیق کاربردی در جست و جوی دستیابی به هدف علمی است. (دلاور، ۱۳۸۳: ۴۹)

- روش تحقیق: روش تحقیق توصیفی - تحلیلی است. در این روش محقق آنچه را که هست توصیف و تحلیل می‌کند.

- جامعه آماری: جامعه آماری این تحقیق شامل خبرگان آگاه به حوزه‌های راهبردی مرتبط به (با) امور فرهنگی - اجتماعی می‌گردد که از جمله ویژگی آنان عبارت است از:

- ۱- آشنایی با مسائل راهبردی حوزه فرهنگی و اجتماعی
- ۲- آشنایی با مبانی و اصول اندیشه‌های امام خمینی (رحمت‌الله علیه) و امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در خصوص مسائل فرهنگی - اجتماعی
- ۳- دارای شناخت کافی از وضعیت نیروهای مسلح و ارتباط آن با جامعه در حوزه فرهنگی و اجتماعی.
- ۴- دارای مدرک دکتری

بنابراین جامعه آماری این تحقیق شامل رده‌های ذیل می‌باشد:

الف- فرماندهان، معاونین، رؤسای ادارات و مدیران در ستاد کل نیروهای مسلح، نیروهای چهارگانه آجا، پنج گانه سپاه پاسداران و وزارت دفاع و پشتیبانی ن. م
 ب- اساتید دانشگاه عالی دفاع ملی و حوزه علمیه قم، نخبگان و خبرگان علمی خصوصاً اعضاء هیئت علمی دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی و علمی در دعا، ارتش، سپاه پاسداران، بسیج و وزارت دفاع

حجم نمونه و روش نمونه گیری

با توجه به ترکیب فوق برآورد حجم نمونه جامعه آماری صاحب نظر به شرح جدول زیر می باشد:

جدول شماره ۱- حجم نمونه

ردیف	عنوان جامعه	حجم
۱	فرماندهان ، معاونین و مدیران حوزه های فرهنگی و اجتماعی در نیروهای چهارگانه آجا، پنج گانه سپاه پاسداران و وزارت دفاع و پشتیبانی ن م (محل های سازمانی رتبه ۱۷ در سطح ستاد نیرو به بالا)	۳۰
۲	اساتید دانشگاه عالی دفاع ملی و حوزه علمیه قم	۶
۴	روسای مدیریت ها حوزه های فرهنگی و اجتماعی در ستاد کل ن م و بالاتر (ترکیبی از کارکنان ارتشی و سپاهی)	۱۴
۵	نخبگان و خبرگان علمی خصوصاً اعضاء هیئت علمی دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی و علمی در دعا، ارتش، سپاه پاسداران، بسیج و وزارت دفاع	۲۰
	جمع حجم نمونه؟	۷۰

روش جمع آوری داده ها و ابزار آن

روش گرد آوری داده ها، با مراجعه به پرونده ها، سوابق و مدارک موجود، تحقیقات انجام گرفته همسو با این موضوع و با استفاده از تجربیات خود به جمع آوری اطلاعات مورد نظر اقدام گردید.

تعیین روایی و پایایی ابزار گرد آوری داده ها

در این مقاله پرسشنامه به صورت محقق ساخته و سؤالات آن با استفاده از طیف لیکرت با مقیاس نگرش سنج پنج گزینه ای از خیلی زیاد تا خیلی کم تهیه شده است. پرسشنامه این تحقیق دارای دو سطح است. سطح اول: پرسشنامه ای است که پاسخ دهندگان آن خبرگان اسلام شناسی بودند که

می‌بایستی به چگونگی تنظیم زیرساخت نظام شاخصه‌های ارزیابی روابط فرهنگی - اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح از آگاهی لازم برخوردار باشند.

سطح دوم: صاحب‌نظرانی هستند که به گویه‌های روابط فرهنگی - اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح با تمرکز بر ارتقاء کارایی نیروهای مسلح از آگاهی لازم برخوردار بودند. بنابراین در این تحقیق دو نوع پرسشنامه تهیه گردید. نوع اول شامل ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های روابط فرهنگی - اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح بود که روایی و پایایی آن جداگانه تعیین گردید؛ سپس بر اساس شاخص‌های به‌دست‌آمده گویه‌های تحقیق در قالب پرسشنامه دوم تهیه و نظر صاحب‌نظران در زمینه آن‌ها به‌دست آمد و روایی و پایایی آن‌ها نیز جداگانه تعیین شد. فعالیت صورت گرفته به شرح زیر ارائه می‌گردد:

روایی صوری

روایی صوری یکی از مشتقات روایی محتوایی است. روایی صوری به این مطلب اشاره دارد که گویه‌های یک پرسشنامه تا چه حد در ظاهر شبیه به موضوعی هستند که برای اندازه‌گیری آن تهیه شده‌اند. بررسی روایی پرسشنامه ابتدا با بررسی منابع موجود و بررسی سوابق صورت گرفت و سؤالات پرسشنامه مبتنی بر اهداف و سؤالات تحقیق تدوین گردید. نظر کارشناسان و خبرگان می‌تواند کمک خوبی برای بهبود روایی صوری ابزار اندازه‌گیری باشد. به این منظور پرسشنامه همراه با اهداف و فرضیات و سؤالات آن در اختیار شش نفر از افراد صاحب‌نظر و کارشناس در زمینه تحقیق مربوطه گذارده شد و از آنان خواسته شد تا نظر اصلاحی خود را در مورد سؤالات پرسشنامه ارائه دهند و پس از آن بر روی تک‌تک گویه‌های پرسشنامه بحث شد و گویه‌های مذکور مورد تصحیح و تأیید قرار گرفت.

روایی محتوایی

در این تحقیق روایی ابزار اندازه‌گیری از طریق روش ضریب لاوشه^۱ (میرزایی، ۱۳۸۸: ۳۲۷) مورد بررسی قرار گرفت، برای تعیین ضرایب روایی از طریق فرمول لاوشه، از تعداد ۲۰ نفر خبره خواسته شد تا هر سؤالی را در دو گزینه ضروری و غیرضروری ارزیابی کنند، سپس در فرمول مذکور خبرگانی که تعداد سؤالات را ضروری (مثبت) تشخیص داده‌اند برای تمام سؤال‌ها CVR^۲ محاسبه شده است.

1- lawshe

2 - content validity ratio

جدول شماره ۲- (CVR)

$$CVR = \frac{NE - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}}$$

NE = تعداد متخصصینی که گزینه ضروری را انتخاب کرده‌اند

N = تعداد کل متخصصین

جدول شماره ۳: محاسبه ضرایب لاوشه برای بعد فرهنگی - اجتماعی

سؤالات	تعداد مثبت	ضرایب لاوشه	سؤالات	تعداد مثبت	ضرایب لاوشه
سؤال ۱	۲۰	۱	سؤال ۱۱	۲۰	۱
سؤال ۲	۲۰	۱	سؤال ۱۲	۱۸	۰/۸
سؤال ۳	۱۸	۰/۸	سؤال ۱۳	۲۰	۱
سؤال ۴	۱۹	۰/۹	سؤال ۱۴	۲۰	۱
سؤال ۵	۱۸	۰/۸	سؤال ۱۵	۱۶	۰/۶
سؤال ۶	۲۰	۱	سؤال ۱۶	۱۶	۰/۶
سؤال ۷	۱۵	۰/۵	سؤال ۱۷	۱۸	۰/۸
سؤال ۸	۱۹	۰/۹	سؤال ۱۸	۱۶	۰/۶
سؤال ۹	۲۰	۱	سؤال ۱۹	۱۷	۰/۷
سؤال ۱۰	۱۷	۰/۷	سؤال ۲۰	۱۹	۰/۹
			سؤال ۲۱	۱۹	۰/۹
			ضریب لاوشه بعد اجتماعی و فرهنگی		
			۰/۸۳		

جدول شماره ۴: محاسبه ضریب لاوشه برای کل پرسشنامه

CVR	تعداد سؤالات	ابعاد
۰/۸۳	۲۱	ضریب لاوشه بعد اجتماعی و فرهنگی

همان‌طور که از جداول بالا مشاهده می‌گردد ضریب روایی محتوایی تک‌تک شاخص‌ها در هر بعد و کل پرسشنامه از ضریب روایی محتوایی ۰/۸۳ برخوردار است. جدول و ضریب روایی آن مورد تأیید است.

در نتیجه، روایی تحقیق در قالب مفاهیم و مؤلفه‌های روابط فرهنگی- اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح و تأثیر آن بر ارتقاء کارایی ن.م به دست آمده است. این نظرخواهی مفاهیم ارتباط فرهنگی- اجتماعی بین نیروهای مسلح و جامعه به تأیید خبرگان رسید. همچنین به منظور اطمینان از صحت ارتباط در نظر گرفته شده، پرسشنامه دوم حاوی مؤلفه‌ها و عوامل مؤثر بر ارتباط فرهنگی- اجتماعی جامعه با نیروهای مسلح با تأکید بر ارتقاء کارایی ن.م، طراحی گردید که با مراجعه به خبرگان اصلاح و در نهایت روایی آن مورد تأیید قرار گرفت. در این تحقیق با استفاده از نرم‌افزار SPSS آلفای کرونباخ پرسشنامه ۲ استخراج گردید که به ترتیب ابعاد در جدول شماره ۷ آمده است.

جدول شماره ۵: محاسبه ضریب آلفای کرونباخ

ابعاد پرسشنامه‌ها	تعداد سؤالات	مقدار آلفای کرونباخ	نتایج
فرهنگی و اجتماعی	۲۱	۰.۹۴۸	قبول

سنجش پایایی

قابلیت تعمیم‌پذیری یا صحت اندازه‌گیری تحقیق به منظور تعیین میزان ثبات و سازگاری مفهوم مورد سنجش در طی زمان و تکرار مجدد تحقیق در شرایط مشابه برای این تحقیق نیز صورت گرفته است.

در این پژوهش به دلیل بهره‌مندی مستمر از نظر خبرگان حوزوی، دانشگاهی و مسئولین و خبرگان در کلیه مراحل و فرآیندها، پژوهش پایایی مورد انتظار تضمین و برآورد شده است. در این پژوهش از نرم‌افزار SPSS و فرمول آلفای کرونباخ استفاده گردیده است.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

توصیف جامعه آماری تحقیق

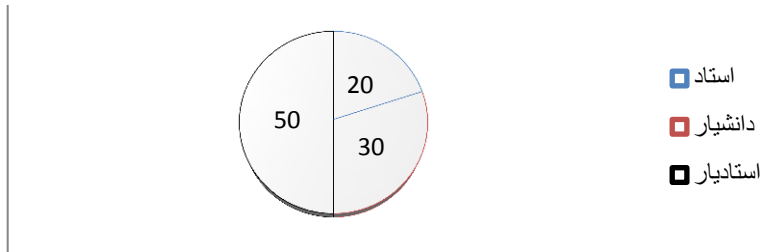
برای دستیابی به شاخص‌های روابط فرهنگی- اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح نیاز به احصاء واژه‌های کلیدی تنظیم زیرساخت نظام شاخصه‌ها بود. برای این منظور ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های به دست آمده از این طریق به مراکز پژوهشی ارسال و از طریق خبرگان این حوزه، روایی آنها مورد تأیید قرار گرفت. در این مرحله جامعه آماری تحقیق بر اساس مؤلفه مرتبه علمی توصیف می‌گردند:

جدول ۶: توزیع درصد فراوانی مرتبه علمی جامعه آماری

مرتبه علمی	فراوانی	فراوانی نسبی	فراوانی درصد
استاد	۲	۰/۲	۲۰
دانشیار	۳	۰/۳	۳۰
استادیار	۵	۰/۵	۵۰
جمع	۱۰		

با توجه به این جدول مشاهده می‌شود که ۵۰ درصد از اعضای جامعه آماری خبره دارای مرتبه علمی استادیاری، ۳۰ درصد دارای مرتبه علمی دانشیاری و نیز ۲۰ درصد آنان دارای مرتبه علمی استادی می‌باشند.

نمودار ۱: درصد مرتبه علمی جامعه خبره

صاحب‌نظران در حوزه دفاعی

در این مرحله جامعه آماری تحقیق بر اساس چهار مولفه درجه، جایگاه شغلی، مدرک تحصیلی و نوع خدمت تجزیه و تحلیل می‌گردند.

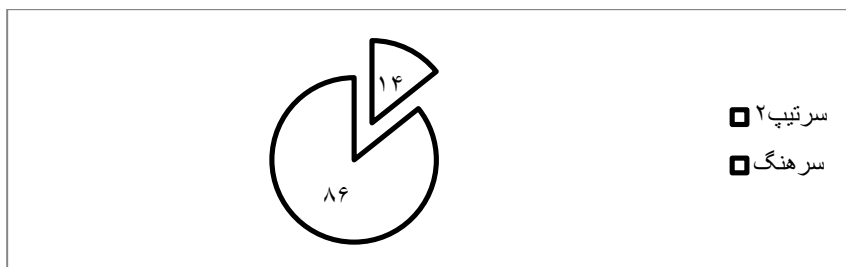
الف- درجه جامعه آماری

جدول ۷: توزیع درصد فراوانی درجه جامعه آماری

مدرک	فراوانی	فراوانی نسبی	فراوانی درصد
سرتیپ ۲	۱۰	۰/۱۴	۱۴
سرهنک	۶۰	۰/۸۶	۸۶
جمع	۷۰		

با توجه به این جدول مشاهده می‌شود که ۱۴ درصد از اعضای جامعه آماری دارای درجه سرتیپ دومی و نیز ۸۶ درصد آنان دارای درجه سرهنگی می‌باشند.

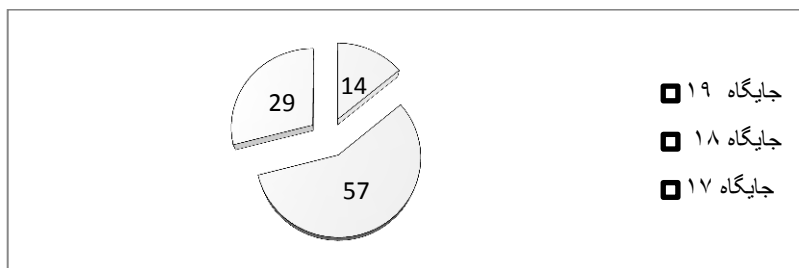
نمودار ۲: درصد درجه جامعه آماری در حوزه اجتماعی - فرهنگی

ب- جایگاه شغلی جامعه آماری

جدول ۸: توزیع درصد فراوانی جایگاه شغلی جامعه آماری

مدیرک / جایگاه	فراوانی	فراوانی نسبی	فراوانی درصد
۱۹	۱۰	۰/۱۴	۱۴
۱۸	۴۰	۰/۵۷	۵۷
۱۷	۲۰	۰/۲۹	۲۹
	۷۰		جمع

با توجه به این جدول مشاهده می‌شود که ۱۴ درصد از اعضای جامعه آماری دارای جایگاه ۱۹، ۵۷ درصد دارای جایگاه ۱۸ و نیز ۲۹ درصد آنان دارای جایگاه ۱۷ می‌باشند.

نمودار شماره ۳- جایگاه شغلی جامعه آماری

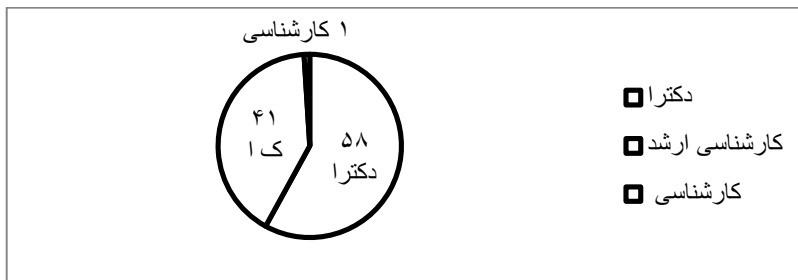

ج- مدرک تحصیلی جامعه آماری

جدول ۹: توزیع درصد فراوانی مدرک تحصیلی جامعه آماری

مدرک	فراوانی	فراوانی نسبی	فراوانی درصد
دکتر	۴۱	۰/۵۸	۵۸
کارشناسی ارشد	۲۸	۰/۴	۴۱
کارشناس	۱	۰/۰۱	۱
	۷۰	جمع	

با توجه به این جدول مشاهده می‌شود که ۵۸ درصد از اعضای جامعه آماری دارای مدرک تحصیلی دکتر، ۴۱ درصد دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و نیز ۱ درصد آنان دارای مدرک تحصیلی کارشناسی می‌باشند.

نمودار شماره ۴- مدرک تحصیلی جامعه آماری

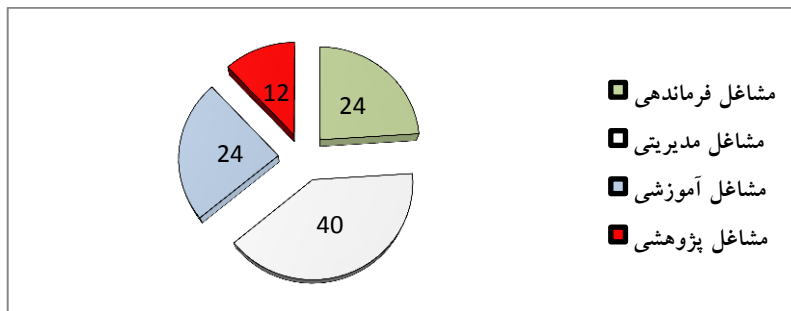
۴) نوع خدمت جامعه آماری

جدول ۱۰: توزیع درصد فراوانی نوع خدمت جامعه آماری

مدرک	فراوانی	فراوانی نسبی	فراوانی درصد
فرماندهی	۱۷	۰/۲۴	۲۴
مدیریتی	۲۸	۰/۴	۴۰
آموزشی	۱۷	۰/۲۴	۲۴
پژوهشی	۸	۰/۱۲	۱۲
	۷۰	جمع	

با توجه به این جدول مشاهده می‌شود که ۲۴ درصد از اعضای جامعه آماری دارای مشاغل فرماندهی، ۴۰ درصد دارای دارای مشاغل مدیریتی، ۲۴ درصد دارای مشاغل آموزشی و نیز ۱۲ درصد آنان دارای مدرک دارای مشاغل پژوهشی می‌باشند.

نمودار شماره ۵- نوع خدمت جامعه آماری

ب- پاسخ به سؤالات

در پاسخ به سؤال اصلی تحقیق، که عوامل مؤثر بر رابطه فرهنگی- اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح کدامند؟ می‌توان گفت که:

با توجه به پاسخی که از طریق مصاحبه با نخبگان به عمل آمد و پاسخی که از طریق پرسشنامه جمع‌آوری گردید عوامل زیر می‌توانند بر رابطه فرهنگی- اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح تأثیرگذار باشند:

خدمت‌گذاری به مردم- توجه به عامه مردم- اتکای نظام اسلامی به مردم- حضور جوانان در دفاع از آرمان‌های انقلاب- معنویت‌گرایی نیروهای مسلح- امنیت اخلاقی- امنیت اجتماعی- عاطفه جوشان- اخلاق‌محوری- تربیت اخلاقی- تضمین معنویت- آزادی‌های عمومی- تقویت ایمان- تقویت روحی انسان‌ها- امید به آینده- امنیت و آرامش- فقرزدایی- اجرای کامل شریعت اسلامی- حفظ ارزش‌های اسلامی

و در پاسخ به سؤال فرعی که ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های رابطه فرهنگی- اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح کدامند؟ می‌توان به موارد زیر اشاره نمود.

ابعاد

الف- مبنای تکامل روابط فرهنگی- اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح: مبنای تکامل روابط فرهنگی- اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح عبارت است از بنیان جریان تکامل وحدت جامعه و نیروهای مسلح در حوزه‌های اجتماعی- فرهنگی، که از طریق پایگاه تکامل همدلی، پایگاه تکامل همفکری و پایگاه تکامل همکاری اجتماعی انجام می‌پذیرد.

ب- موضوع تکامل روابط متقابل جامعه و نیروهای مسلح: موضوع تکامل روابط فرهنگی- اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح عبارت است از بنیان جریان تکامل همهانگی جامعه و نیروهای مسلح در حوزه‌های اجتماعی- فرهنگی که از طریق پایگاه تکامل تنظیمات توسعه، کلان و خرد انجام می‌پذیرد.

ج- مقیاس تکامل روابط متقابل جامعه و نیروهای مسلح: مقیاس تکامل روابط فرهنگی- اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح عبارت است از بنیان جریان تکامل کارآمدی جامعه و نیروهای مسلح در حوزه‌های اجتماعی- فرهنگی که از طریق پایگاه تکامل مقدورات اولیه، پایگاه تکامل مقدورات شکل‌پذیر و پایگاه تکامل مقدورات شکل گرفته به ترتیب در سه سطح جهانی، منطقه‌ای و ملی انجام می‌پذیرد.

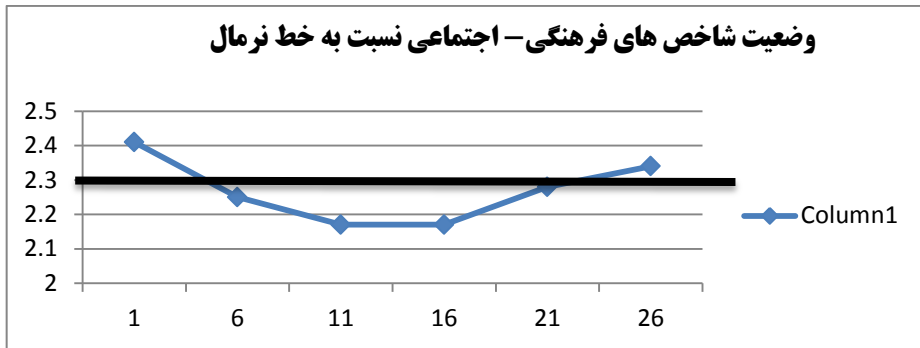
شاخص‌ها

عناوین و وزن شاخص‌های فرهنگی- اجتماعی روابط متقابل جامعه و نیروهای مسلح با ضریب ۱۰۰ به شرح جدول شماره یک می‌باشد. همان‌طور که در جدول مزبور و نمودار شماره یک پیداست شاخص‌های شماره ۳ و ۴ با نمره ۲/۱۷ در بدترین وضعیت و شاخص‌های شماره ۱ و ۹ با نمره ۲/۴۱ و ۲/۲ در وضعیت بهتری نسبت به سایر شاخص‌های فرهنگی- اجتماعی قرار دارند.

جدول شماره ۱۱- وزن شاخص‌های فرهنگی- اجتماعی روابط متقابل جامعه و ن.م

ردیف	عنوان شاخص	شماره شاخص	وزن
۱	میزان تکامل همدلی اجتماعی- فرهنگی جامعه و ن.م	۱	۲/۴۱
۲	میزان تکامل همفکری اجتماعی- فرهنگی جامعه و ن.م	۶	۲/۲۵
۳	میزان تکامل همکاری اجتماعی- فرهنگی جامعه و ن.م	۱۱	۲/۱۷
۴	میزان تکامل صیانت اجتماعی- فرهنگی جامعه و ن.م	۱۶	۲/۱۷
۵	میزان تکامل عدالت اجتماعی- فرهنگی جامعه و ن.م	۲۱	۲/۲۸
۶	میزان تکامل اعتماد اجتماعی- فرهنگی جامعه و ن.م	۲۶	۲/۳۴
۷	میزان تکامل اجتماعی- فرهنگی در سطح جهانی	۳۱	۲/۲۵
۸	میزان تکامل اجتماعی- فرهنگی در سطح منطقه‌ای	۳۶	۲/۳۳
۹	میزان تکامل اجتماعی- فرهنگی در سطح ملی	۴۱	۲/۲

نمودار شماره ۶: وضعیت شاخص های فرهنگی - اجتماعی روابط متقابل جامعه و نیروهای مسلح

نتیجه گیری

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، دشمنان قسم خورده اسلام بلافاصله تهاجمات همه جانبه خود را علیه این نظام نوپا آغاز کردند که هر روز ابعاد تازه ای از آن برای افکار عمومی جامعه روشن می شود. یکی از اهداف مهم آن ها تأثیر گذاری بر فرهنگ جامعه و مردم و استحاله از درون می باشد که نیروهای مسلح می توانند در این زمینه با تقویت رابطه فرهنگی و اجتماعی خود با جامعه و اعتلاء و عمق بخشیدن به معرفت و بصیرت دینی و قرآنی، و تحکیم ارزش های انقلاب اسلامی و دفاع مقدس و ترویج روحیه استکبارستیزی در عرصه های اخلاقی و رفتاری، فردی و اجتماعی، عقاید و باورهای دینی جامعه تأثیر گذار باشند.

استفاده از ظرفیت های قانونی از جمله اصل یکصد و چهل و هفتم قانون اساسی یکی دیگر از راه های برقراری رابطه نیروهای مسلح با مردم و جامعه است که بر اساس آن نیروهای مسلح می توانند از طریق کارهای امدادی، آموزشی، تولیدی، و جهاد سازندگی، و مشارکت در فعالیت های اجتماعی و فرهنگی با رعایت کامل موازین اسلامی در حدی که به آمادگی رزمی آن ها آسیبی وارد نشود زمینه های این ارتباط را فراهم نمایند.

بنابراین با توجه به پاسخی که از طریق مصاحبه با نخبگان به عمل آمد و پاسخی که از طریق پرسشنامه جمع آوری گردید به این نتیجه می رسیم که خدمت گذاری به مردم - توجه به عامه مردم - اتکای نظام اسلامی به مردم - حضور جوانان در دفاع از آرمانهای انقلاب - معنویت گرایی نیروهای مسلح - امنیت اخلاقی - امنیت اجتماعی - عدالت مطلق - عاطفه جوشان - اخلاق محوری - تربیت اخلاقی - تضمین معنویت - آزادی های عمومی - قله روابط اجتماعی - تقویت ایمان - تقویت روحی

انسان‌ها- امید به آینده- امنیت و آرامش- فقرزدایی- اجرای کامل شریعت اسلامی- حفظ ارزش‌های اسلامی می‌تواند به نحو مطلوبی بر رابطه فرهنگی- اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح تأثیرگذار باشد و این تأثیرگذاری می‌تواند کارآئی نیروهای مسلح را در پی داشته و باعث اقتدار نظام جمهوری اسلامی گردد.

پیشنادهای تحقیق

در راستای بهتر شدن روابط فرهنگی- اجتماعی جامعه و نیروهای مسلح و تأثیرگذاری بر کارآئی نیروهای مسلح پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

الف- پیشنهادهای راهبردی

- ۱- استفاده از فرصت وجود جوان‌های علاقه‌مند به کشور و نظام برای مردم پایه کردن دفاع
- ۲- موضع‌گیری در مقابل حق‌کشی مظلومان جهان از سوی نیروهای مسلح
- ۳- برخورد صحیح فرهنگی و اخلاقی در مواجهه با مردم و ایجاد امنیت فرهنگی برای مردم
- ۴- ترویج فرهنگ جهاد، شهادت و ایثار و ارزش‌های دفاع مقدس در جامعه از طریق یادواره‌های شهدا و ... توسط نیروهای مسلح
- ۵- رعایت جامعه و تکریم ارباب رجوع در مورد نظام‌وظیفه و خدمت مقدس سربازی
- ترویج فرهنگ استکبارستیزی در بین جامعه
- ۷- استفاده از ظرفیت سازمانهای نظامی، امنیتی، انتظامی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی کشور برای مقابله با تهدیدات فرهنگی دشمنان.

۸- کمک به انسجام داخلی کشور

۹- حفاظت از مرزهای فرهنگی و اجتماعی

۱۰- احترام به آزادی‌های مشروع مردم و جامعه توسط نیروهای مسلح

حمایت و پشتیبانی مردم از نیروهای مسلح

ب- پیشنهادهای کاربردی

به طور کلی این تحقیق قابل توسعه است و پیشنهاد می‌گردد که: روابط دیگر در ابعاد اقتصادی، سیاسی، علم و فناوری جامعه و نیروهای مسلح به صورت مستقل توسط محققین دیگر مورد پژوهش قرار بگیرند تا موجب تقویت رابطه و ارتقاء کارآئی نیروهای مسلح و جامعه گردد.

فهرست منابع

- قرآن کریم، ترجمه آیت الله ناصر مکارم شیرازی
- امام خمینی (رحمت الله علیه)، صحیفه نور، جلد ۵، جلد ۱۵ و جلد ۸
- امام خامنه‌ای (مدظله العالی)، مجموعه بیانات، قابل دسترس در kamenei.ir
- آشوری، داریوش، ۱۳۵۷، تعریف‌ها و مفهوم فرهنگ، نشر آگاه،
آراسته‌خو، محمد (۱۳۷۰)، نقد و نگرش بر فرهنگ اصطلاحات علمی - اجتماعی، تهران، گستره، چاپ

دوم

- ابطحی، سید حسین و مهرورژان، آرمن (۱۳۷۲)، مهندسی روشها، تهران، نشر قومس، چاپ اول
- الوانی، سید مهدی، و قاسمی، احمد، (۱۳۷۷)، مدیریت و مسئولیت های اجتماعی سازمان، تهران، انتشارات، مرکز آموزش مدیریت دولتی
- برون، اد، (۱۳۷۹)، بعد فرهنگی ارتباطات برای توسعه، تهران، مرکز تحقیقات صدا و سیما، چاپ اول
- پیمان، سید حسین (۱۳۷۴)، بهره‌وری و مصداق‌ها، تهران، سازمان اقتصادی کوثر، چاپ اول
- جوزف روسک، رولندوارن، (۱۳۶۹)، مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی، ترجمه بهروز نبوی و کریمی
- جعفری، علامه محمد تقی، (۱۳۸۸)، فرهنگ پیرو و فرهنگ پیشرو، مؤسسه تدوین و نشر آثار علامه

جعفری

- حسن بیگی، ابراهیم، ۱۳۸۲، آسیب پذیری‌ها و تهدیدات فرهنگی، مطالعات دفاعی استراتژیک، شماره

۱۷

- داوری اردکانی، رضا، (۱۳۷۸)، فرهنگ خرد و آزادی، تهران نشر ساقی، چاپ اول
- دلاور، علی، (۱۳۸۳)، مبانی نظری و علمی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی، تهران، انتشارات رشد
- دانشگاه عالی دفاع ملی، (۱۳۹۴) مطالعات گروهی دوره ۸ مدیریت راهبردی نظامی
- روح‌الامینی، محمود، (۱۳۸۲)، زمینه فرهنگ‌شناسی تألیفی در انسان‌شناسی فرهنگی و مردم‌شناسی،

انتشارات عطار

- رحمانی، جعفر، نصرآبادی، علی (۱۳۸۱)، فرهنگ و رفتار سازمانی، تهران مؤلف، چاپ اول
- سلیمی، حسین، (۱۳۷۹)، فرهنگ‌گرایی، جهانی شدن و حقوق بشر، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و

بین‌المللی، چاپ اول

- شارع‌پور، محمود (۱۳۸۹)، جامعه‌شناسی شهری، تهران، سمت، چاپ دوم

- صدیق سروسستانی، رحمت‌الله، (۱۳۸۷) آسیب‌شناسی اجتماعی، تهران، انتشارات سمت، چاپ دوم
- مطهری، مرتضی (۱۳۷۹)، جامعه و تاریخ، تهران، انتشارات صدرا، چاپ پنجم
- محمودی بختیاری، علیقلی، (۱۳۵۶)، فرهنگ و تمدن ایران
- محسنی، منوچهر، (۱۳۷۳)، مقدمات جامعه‌شناسی، تهران، انتشارات محسنی، چاپ یازدهم
- معاونت طرح و برنامه ستاد کل ن.م، (۱۳۹۰)، طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی
- نیک‌گهر، عبدالحسین، (۱۳۶۹)، مبانی جامعه‌شناسی و معرفی تحقیقات کلاسیک جامعه‌شناختی، تهران، رایزن، چاپ دوم
- هزار جریبی، جعفر و امانیان، ابوالفضل، (۱۳۹۰)، آگاهی زنان از حقوق شهروندی، و عوامل موثر بر آن، مجله مطالعات پژوهش‌های شهری منطقه‌ای، سال سوم، شماره ۹

